

მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველი გეგანონური გარემოებების კვალიფიკაციის ძირითადი ასპექტები

თათია დოლიძე

სამართლის დოქტორი, ევროპის სასწავლო
უნივერსიტეტი;

ასისტენტ-პროფესორი, საქართველოს ეროვნული
უნივერსიტეტი;

ასისტენტ-პროფესორი, *Financial and legal consulting
group* – იურიდიული სამსახურის უფროსი

საკვანძო სიტყვები: სისხლის სამართალი, დანაშაული,
დაზარალებულის თანხმობა

განსახილველი თემის განსაკუთრებული აქტუალობა განპირობებულია ორი ძირითადი ფაქტორით. ერთ-ერთი გახლავთ გასულ წლებში გამამართლებელ განაჩენთა რეკორდული სიმცირე. ამგვარ სტატისტიკას არაერთხელ დაუყენებია ეჭვქვეშ სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობა. მაგალითად, 2007-2010 წლებში, არსებითად განხილულ საქმეებში, გამამართლებელი განაჩენის მაჩვენებელი 0.1%-დან 0.2%-მდე მერყეობდა.¹ მეორე მხრივ, ამ საკითხის აქტუალობას

1 ინტერნეტ წყარო: საჯარო ინფორმაციის ანალიტიკური ბლოგი (IDFI), სასამართლო სტატისტიკა 2007-2013 წ. <https://opendatablog.wordpress.com/2013/07/23/sasamartlo-statistika-2007-2013/> უკანასკნელად გადამოწმებულია 25.03.2016 წ.

განაპირობებს ის, რომ იურიდიულ ლიტერატურაში საკითხები ბოლომდე არ არის დამუშავებული. არც ქართული სამოსამართლო პრაქტიკაა ამ მხრივ განსაკუთრებით მდიდარი.

ზოგადად, სისხლის სამართალი არის სამართლის დარგი, რომელიც მუდმივად ტრიალებს ორი ძირითადი ცნების: დანაშაულის და სასჯელის გარშემო. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი მკაფიოდ ადგენს, რა ქმედებები ითვლება დანაშაულად და აწესებს შესაბამის სასჯელს ამ ქმედების ჩამდენთათვის. თუმცა ისიც ცხადია, რომ სისხლის სამართლის ნორმათა არსი ამით არ ამოიწურება. სისხლის სამართლის კოდექსი ასევე აერთიანებს მთელ რიგ ზოგად პრინციპებს, რომელთა საფუძველზე ხდება სისხლის სამართლის ერთიანი მექანიზმის გამოყენება. სწორედ ასეთი ნორმა-პრინციპების ჯგუფს მიეკუთვნება სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ის დებულებები, რომლებიც ადგენენ მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველ (შემამსუბუქებელ) გარემოებებს.²

საბჭოთა სისხლის სამართალი იცნობდა საზოგადოებრივი საშიშროების გამომრიცხველი გარემოებების ცნებას. ზოგჯერ ეს გარემოებები სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამომრიცხველ გარემოებებადაც იწოდებოდა. საზოგადოებრივი საშიშროება იყო დანაშაულის ერთ-ერთი კონსტიტუციური ელემენტი. საბჭოთა იურისტები აღნიშნავდნენ, რომ სწორედ ამით განსხვავდება საბჭოთა სისხლის სამართალი ე.წ. „ბურჟუაზიული“ სისხლის სამართლისაგან. ისინი მიიჩნევდნენ, რომ ბურჟუაზიული სისხლის სამართალი მხოლოდ ფორმალურ ცნებებზე იყო დაფუძნებული და რეალურად არ მუშაობდა, მასში კლასობრივი ინტერესი გამოხატული არ იყო. თუმცა, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ არც თანამედროვე

სისხლის სამართალი უგულებელყოფს საზოგადოებისათვის საშიშროების კრიტერიუმს. მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-7 მუხლის მეორე ნაწილი განმარტავს, რომ „დანაშაულად არ ჩაითვლება ისეთი ქმედება, რომელიც თუმცაღა ფორმალურად შეიცავს დანაშაულის ელემენტებს, მაგრამ მისი მცირე მნიშვნელობის გამო არ გამოუწვევია ისეთი ზიანი, რომელიც აუცილებელს გახდიდა მისი ჩამდენის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ან არ შეუქმნია ასეთი ზიანის საფრთხე.“³ აღნიშნულ დათქმას, ფაქტობრივად, ორმაგი დატვირთვა აქვს. ერთი მხრივ, ის არის სახელმძღვანელო პრინციპი კვალიფიკაციის სტადიაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, ფუნდამენტური პრინციპი კანონშემოქმედებითისაქმიანობისპროცესში. როდესაც კანონმდებელი აცხადებს ამა თუ იმ ქმედებას დანაშაულად, ბუნებრივია, ერთ-ერთი ამოსავალი კრიტერიუმი მისთვის სწორედ საზოგადოებრივი საშიშროების კომპონენტია.⁴

2000 წლის 1 ივნისს ამოქმედდა ახალი სისხლის სამართლის კოდექსი, რომელმაც დაამკვირდა პასუხისმგებლობის გამომრიცხველ გარემოებათა სრულიად განსხვავებული სისტემა. მოქმედი კოდექსისაგან განსხვავებით, წინა კოდექსი იცნობდა მხოლოდ მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველ გარემოებებს და მოიცავდა ორ გარემოებას: აუცილებელი მოგერიება და უკიდურესი აუცილებლობა. რაც შეეხება დამნაშავის შეპყრობას, ეს პირდაპირ არ იყო კოდექსში ასახული, მაგრამ პრაქტიკა მას ცნობდა, როგორც პასუხისმგებლობის გამომრიცხველ გარემოებას. ახალმა სისხლის სამართლის კოდექსმა დაამკვიდრა დანაშაულის 3-ელემენტიანი სისტემა და ამის შესაბამისად დაადგინა პასუხისმგებლობის გამომრიცხველ გარემოებათა ორკვალიანი სისტემა: მართლწინააღმდეგობისა და

2 ნაჭყებია გ., 2007. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ 5-13.

3 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მე-7 მუხლი, II ნაწილი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე.

4 გამყრელიძე ო., 2005. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. გამომცემლობა თბილისი, გვ. 83.

ბრალის გამომრიცხველი გარემოებები.⁵ ორკვალიანი სისტემის შემოღება, ცხადია, საჭირო გახდა დანაშაულის ორი ელემენტის: მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველი გარემოებებიდან გამომდინარე. დანაშაულის სამსაფეხურიანი სისტემიდან გამომდინარეა ისიც, რომ როდესაც ცალკეული ქმედების ნიშნები არის სახეზე, იწყება ფაქტობრივი გარემოებების გამოკვლევა. პირველ რიგში, უნდა გაირკვეს, არის თუ არა სახეზე ქმედების შემადგენლობა – ე.ი. შეესაბამება თუ არა ჩადენილი ქმედება (უმოქმედობა) სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილით გათვალისწინებული ამა თუ იმ ნორმის დისპოზიციას. თუ დადგინდება, რომ დანაშაულის პირველი ელემენტი, ქმედების შემადგენლობა სახეზეა, ამის შემდეგ ვინაცვლებთ მართლწინააღმდეგობის ელემენტზე. აღნიშნულ სტადიაზე უნდა დადგინდეს, ეწინააღმდეგება თუ არა ეს ქმედება მოქმედ სამართალს. აქ საუბარია ზოგადად სამართალსა და არა კონკრეტულად სისხლის სამართალთან წინააღმდეგობაზე, ასევე წინააღმდეგობაზე დამკვიდრებული კულტურის ნორმებისა და ტრადიციების მიმართ. ერთ-ერთი კომპონენტის არარსებობაც უკვე გამორიცხავს მართლწინააღმდეგობის ელემენტს.

საზოგადოებაში არსებობს ქმედებები, რომლებიც მკაცრად ეწინააღმდეგება დამკვიდრებული კულტურის ნორმებს, მაგრამ კოდექსში აღწერილ ქმედებებს შორის არ გვხვდება. ასეთი ქმედება, ცხადია, ვერ ჩაითვლება მართლწინააღმდეგოდ. მაგალითად, ინცესტი, რა თქმა უნდა, ეწინააღმდეგება კულტურის ნორმებს, მაგრამ მოქმედი კანონის არც ერთი ნორმით ეს ქმედება აკრძალული არ არის. შესაბამისად, ინცესტი ვერ ჩაითვლება დანაშაულად. მართლწინააღმდეგობის ელემენტი თავის თავში მოიცავს ასევე წინდახედულობის ნორმების მიმართ წინააღმდეგობასაც. მაგალითად: დედამ ახალშობილი დატოვა წყლით სავსე თასთან ახლოს. ბავშვი გადაბრუნებისას გადმოვარდა და წყალში

ჩავარდა, რის შედეგადაც დაიღუპა. ცხადია, არც ერთი ნორმით არ იკრძალება ახალშობილის წყლიან თასთან დატოვება, მაგრამ არსებობს ცხოვრებისეული გამოცდილებით დამკვიდრებული წინდახედულობის ნორმები, რომელთა გათვალისწინება ყველა ზრდასრულ ადამიანს ევალება. მართლწინააღმდეგობის ელემენტის დადგენის შემდეგ ვინაცვლებთ ბრალის კომპონენტზე.

მაშასადამე, სისხლის სამართლის კოდექსი აყალიბებს მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველი გარემოებების ერთიან სისტემას. პირველი ჯგუფი არის მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი გარემოებები, ხოლო მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება ბრალის გამომრიცხველი (შემამსუბუქებელი) გარემოებები. ერთი შეხედვით, იქმნება შთაბეჭდილება, თითქოს მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი და ბრალის გამომრიცხველი გარემოებები სამართლებრივად ერთნაირ შედეგებს იწვევს – ორივეს მოსდევს პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება. თუმცა, ამ ორ გარემოებათა შორის არსებითი განსხვავებები მაინც არსებობს:⁶

- მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი გარემოებების არსებობისას, პიროვნება ყველანაირი პასუხისმგებლობისაგან თავისუფლდება, მის მიმართ სხვა ტიპის ღონისძიებების გამოყენება არ ხდება, თუ არ ჩავთვლით სამოქალაქო პასუხისმგებლობას (მაგ: აგრესიული უკიდურესი აუცილებლობის დროს). ამის საპირისპიროდ ბრალის გამომრიცხველი გარემოებების დროს შეიძლება პირის მიმართ ცალკეული ხასიათის სამედიცინო ღონისძიების გამოყენება;⁷
- მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხ-

6 დონჯაშვილი თ., 2002. საქართველოს სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი). გამომცემლობა თბილისი, გვ. 269.

7 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, 34 მუხლი, 2 ნაწილი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე.

5 იქვე: გვ.74.

ხველი გარემოებების არსებობის დროს გამოირიცხება არა მხოლოდ იმ პირის პასუხისმგებლობა, ვინც უშუალოდ მოქმედებდა აღნიშნული გარემოების ფარგლებში, არამედ იმისიც, ვინც მას ამა თუ იმ ფორმით ეხმარებოდა. სხვაგვარად არის ბრალის გამომრიცხველი გარემოებების შემთხვევაში. ასეთ დროს ამსრულებლის არაბრალეულად მოქმედება ვერ გახდება სხვა პირთა ქმედების არაბრალეულად შეფასების საფუძველი;⁸

- ბრალის კომპონენტი არის პერსონალური, ეს გარემოებები ფასდება კონკრეტული ადამიანის მიმართ და არ წარმოადგენს ერთიან საზომს, მართლწინააღმდეგობის მსგავსად;
- მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი გარემოებების შემთხვევაში მისი გამომყენებლის მიმართ არ არსებობს მოგერიების უფლება, განსხვავებით ბრალის გამომრიცხველი გარემოებებისა, რომელთა დროსაც მოგერიების უფლება ჩვეულებრივ არსებობს. მაგალითად, სულით ავადმყოფის თავდასხმის შემთხვევაში პირს ჩვეულებრივ აქვს უფლება, მოიგერიოს ეს თავდასხმა;⁹
- შედეგის თვალსაზრისით მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი გარემოებები ყველა შემთხვევაში გამორიცხავს დანაშაულს და სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას მაშინ, როდესაც ბრალის გამომრიცხველი (შემამსუბუქებელი) გარემოებების ცალკეული ნაწილი უბრალოდ ამსუბუქებს სასჯელს.¹⁰

მართლწინააღმდეგობის და ბრალის გამომრიცხველი გარემოებების ერთი ნაწილი პირდაპირ არის მითითებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდე-

ქსში, ამ გარემოებების მეორე ნაწილი კი მიეკუთვნება ზეკანონურ გარემოებებს, რომელთა დადგენა სასამართლო პრაქტიკით უნდა მოხდეს. სწორედ ამაზე მეტყველებს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 32-ე და 38-ე მუხლები.

ქართული იურიდიული ლიტერატურა იცნობს მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველ არაერთ ზეკანონურ გარემოებას. ეს გარემოებებია: დაზარალებულის თანხმობა, დაზარალებულის სავარაუდო თანხმობა, მოვალეობათა კოლიზია.

დაზარალებულის თანხმობაზე საუბრისას არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ პროფესორ დავით სულაქველიძის მოსაზრებას თავად ამ გარემოების სახელწოდებასთან დაკავშირებით. აღნიშვნაში გვხვდება ისეთი დეფინიცია, როგორც არის „დაზარალებული“ საქმე ისაა, რომ აღნიშნული სახელწოდება ბოლომდე ვერ ასახავს რეალობას. ეს სახელწოდება ძალზე პირობითია, რადგან თუ პირის თანხმობა ნამდვილად სახეზეა, მაშინ ეს ვერ ჩაითვლება დაზარალებულად. შესაბამისად, უფრო სწორი იქნებოდა დაზარალებულის ნაცვლად რაიმე სხვა დეფინიცია გვხვდებოდა. დაზარალებულის ცნების ქვეშ შეგვიძლია ვიგულისხმოთ როგორც ფიზიკური, ისე იურიდიული პირი. მათ შორის სახელმწიფოც. მაგალითად, ომის დროს არის საფრთხე, რომ ჩვენი სამხედრო ნაწილის ტექნიკა მტერს ჩაუვარდეს და თვითნებურად განადგურების თავიდან ასაცილებლად ზემდგომმა სარდლობამ მისცა თანხმობა რიგითებს, გაანადგურონ ტექნიკა.¹¹

დაზარალებულის თანხმობის შემთხვევაში პირი აძლევს ნებართვას მეორე პირს მის გამგებლობაში არსებული სამართლებრივი სიკეთის დაზიანებაზე.

აქვეყლა შემთხვევაში საუბარი იმაზე, რომ სამართლებრივი სიკეთე დაზარალებულის სრულ და თავისუფალ განკარგვაში უნდა იყოს, ამასთანავე, ის უნდა იყოს აღნიშნული

8 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 328.

9 იქვე: გვ. 328-329.

10 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, IX თავი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე.

11 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

სიკეთის დამოუკიდებელი განმკარგავი (მაგალითად, არ შეიძლება თანხობა ჩაითვალოს ნამდვილად, თუ საუბარია ოჯახის წევრების თანასაკუთრებაზე). ამ ზეკანონური გარემოების გამოყენება შეზღუდულია ისეთი სამართლებრივი სიკეთების მიმართ, როგორც არის სიცოცხლე და ჯანმრთელობა. თანხობა სიცოცხლის ხელყოფაზე ცალკეულ შემთხვევაში შეიძლება უბრალოდ ამსუბუქებდეს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას (მაგალითად სსკ 110 მუხლი).¹²

სამართლებრივი სიკეთის დაზიანება დაზარალებულის თანხმობის დროს შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ გაცემული თანხმობის ფარგლებში. მაგალითად, გიორგიმ ლევანს მისცა უფლება, მისი საფულედან ამოეღო 100 ლარი, თუ ლევანი საფულედან იღებს 200 ლარს, ეს შემთხვევა, ცხადია, სცდება დაზარალებულის თანხმობის მართლზომიერების პირობებს.¹³

დაზარალებულის თანხმობა არ შეიძლება გავრცელდეს ისეთ ღირებულებებზე, როგორებიცაა: სიცოცხლე ან ჯანმრთელობა. იმ შემთხვევაში, როდესაც ხდება ადამიანის შინაგანი ორგანოების გადანერგვა, ითვლება, რომ ეს ხდება დონორის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინებით და მისი თანხმობით, ამ შემთხვევაში ეჭვქვეშ არ უნდა დადგეს ასეთი ქმედების მართლზომიერება.¹⁴

დაზარალებულის თანხმობა ყოველთვის ვერ გამოიხატავს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. ეს პრაქტიკაშიც ხშირად ხდება ხოლმე ცხადი. შეიძლება ერთისა და იმავე მოქმედების მიმართ დაზარალებულის თანხმობის საკითხი სხვაგვარად გადანყდეს. მაგალითად, საქართველოს ერთ-ერთ მთიან რეგიონში უვიცმა სტომატოლოგმა ქალს ამოუღო 16 კბილი გარკვეული პერიოდის

განმავლობაში. რეალურად, ამოღებულ იქნა საღი კბილები, რომელთა ამოღების საჭიროება არ იყო. ცხადია, სტომატოლოგის ქმედება მართლზომიერად ვერ ჩაითვლება. თუმცა, თითქმის ანალოგიური შემთხვევა იყო, როდესაც ცნობილმა მსახიობმა სესილია თაყაიშვილმა შეგნებულად ამოიღო კბილები, რათა უფრო მაღალ დონეზე შეესრულებინა ბების როლი ცნობილ ქართულ კინოფილმში „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი.“ ორივე ქმედება თითქოს ძალიან ჰგავს ერთმანეთს ობიექტური გარემოებებით, მაგრამ რეალურად ცნობილი მსახიობის შემთხვევაში ნამდვილად საქმე გვაქვს დაზარალებულის თანხმობასთან.¹⁵

დაზარალებულის თანხმობის მართლზომიერების ერთ-ერთი პირობაა ისიც, რომ გაცემული თანხმობა უნდა იყოს ნებაყოფლობითი შეგნებული გადანყვეტილება.¹⁶

განსხვავებით უკიდურესი აუცილებლობისაგან, როდესაც დაზიანებული სიკეთე უფრო ნაკლებ ღირებულია, ვიდრე გადარჩენილი, ასეთი პირობა შეიძლება დაზარალებულის თანხმობის შემთხვევაში, სახეზე არ გვექონდეს იმდენად, რამდენადაც საქმე ეხება პირის პირად სიკეთეს. მაგალითად, ცნობილმა ბიზნესმენმა გასცა თანხმობა, დაეწვრიათ მისი ძვირფასი ვილა და იმ ადგილას გაეშენებინათ სარეკრეაციო ზონა. ცხადია, აქ საქმე გვაქვს ადამიანის პირად საკუთრებასთან და სიკეთეთა შეპირისპირება დღის წესრიგში არ დგას.¹⁷

დაზარალებულის თანხმობა უნდა იყოს ნამდვილი ნებით გამოხატული, პირს ზუსტად უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული თანხმობის არსი, მნიშვნელობა და შესაძლო შედეგები. დაზარალებულის თანხმობა გამოხატული უნდა იყოს გასაგები, ცალსახა ფორმით. თუ

12 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 396-397.

13 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

14 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 397.

15 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

16 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 399-399.

17 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

მოხდა ისე, რომ დაზარალებულმა გასცა თანხმობა და მერე შეიცვალა აზრი, ყველა მოქმედება, რომლებიც განხორციელდება თანხმობის უკან გათხოვის მომენტამდე, ჩაითვლება მართლზომიერად. ხოლო ყველა მოქმედება, განხორციელებული თანხმობის უკან გათხოვის შემდეგ იქნება მართლსაწინააღმდეგო.¹⁸

ბათილია მართლსაწინააღმდეგო მიზნებით გაცემული დაზარალებულის თანხმობა. მაგალითად, პირმა დაითანხმა ექიმი და მას ისეთი ცრუ ოპერაცია გააკეთებინა, რომელიც მანუა მისი ჯანმრთელობისთვის, იმისთვის, რომ სამხედრო სამსახურს აარიდოს თავი. ეს არ იქნება დაზარალებულის თანხმობა, რადგან ამას აშკარად დანაშაულებრივი ხასიათი აქვს.¹⁹

დაზარალებულის თანხმობა ვერ ჩაითვლება მართლზომიერად, თუ ასეთი თანხმობა ეწინააღმდეგება სოციალურ ნორმებს. არ შეიძლება პირის თანხმობა ისეთი არატრადიციულ სამედიცინო მანიპულაციაზე, რომელიც გამოიწვევს დასახიჩრებას. სამედიცინო ექსპერიმენტის ჩატარება ან ისეთი სექტანტური რიტუალის შესრულება, რომელიც მიმართულია თვითდასახიჩრებაზე. ასეთი თანხმობა ჩაითვლება ბათილად.

დაზარალებულის თანხმობა ხშირად აქტუალურია სპორტული შეჯიბრების დროს, მაგალითად, კრივსა და სხვადასხვა საბრძოლო ხელოვნებაში. ასეთ შემთხვევაში წინასწარ არის დადგენილი შეჯიბრების წესები და თუ ამ წესების დარღვევით მოხდება ზიანის მიყენება, მაშინ დაზარალებულის თანხმობის მართლზომიერების საკითხი ეჭვქვეშ დადგება.²⁰ დაზარალებულის თანხმობა ხშირად გვხვდება სამედიცინო სფეროში პლასტიკური ოპერაციებისა და ესთეტიკური

პროცედურების ფარგლებში.

სისხლის სამართალი ასევე იცნობს დაზარალებულის სავარაუდო თანხმობის ცნებას. დაზარალებულის სავარაუდო თანხმობა სახეზეა მაშინ, როდესაც თავდაპირველად ხდება სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა და მხოლოდ ამის შემდეგ იგებს პირი, რომ მისი სამართლებრივი სიკეთე დაზიანებულია.²¹

ამ ტიპის თანხმობის მართლზომიერება წყდება იმის მიხედვით, თუ რამდენად მოინონებს დაზარალებული გადაწყვეტილებას სიკეთის დაზიანების შესახებ. თუმცა ესეც არ არის ბოლომდე ცალსახა. საქმე ისაა, რომ ცხოვრებაში ბევრი ექსტრემალური სიტუაცია გვხვდება. მაგალითად: პირი შეიყვანეს უკონო მდგომარეობაში საავადმყოფოში, ავტოკატასტროფის შედეგად მას აღენიშნებოდა მრავლობითი დაზიანებები და საჭიროებდა ფეხის სასწრაფო ამპუტაციას. პირი უკონო მდგომარეობაში იყო და ამის გამო მისი თანხმობის მიღება ვერ მოხერხდა. სამედიცინო პერსონალი, რომელიც განახორციელებს ფეხის ამპუტაციას პირის სიცოცხლის გადარჩენისათვის, მოქმედებს მართლზომიერად.²²

ზოგჯერ დაზარალებულის სავარაუდო თანხმობა შეიძლება უკავშირდებოდეს პირთა შორის ჩამოყალიბებულ გარკვეულ ურთიერთობას. მაგალითად, კარის მეგობლებს შორის ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ჩამოყალიბებულია ურთიერთობა და ისინი ხშირად არც კი ეკითხებიან ერთმანეთს, ისე იღებენ ერთმანეთის საყოფაცხოვრებო ტექნიკას. რა თქმა უნდა, ამას წინ უძღვის პირთა შორის ანალოგიური მოქმედების მრავალჯერ განმეორება.²³

საინტერესო საკითხია, რა ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც დაზარალებულის თანხმობის გამოყენება ხდება სხვისი

18 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 398.
19 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ.სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.
20 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 399.

21 იქვე: გვ.400.
22 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 400.
23 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ.სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად. მაგალითად, ერთ-ერთ სოფელში სახლი იწვოდა, მეზობელმა გამოიტანა მეორე მეზობლის მარნიდან ღვინო და ჩააქრო ცეცხლი. რა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ ღვინის მესაკუთრე შემდგომ არ დაეთანხმება ასეთ მოქმედებას? ასეთ დროს რეალურად პირი მოქმედებს პირთა შორის არსებული ურთიერთობიდან გამომდინარე. ამგვარი შემთხვევა, შესაძლოა, ასევე განხილულ იქნას, როგორც უკიდურესი აუცილებლობა. თუ ეს უკანასკნელი გამორიცხებულია, მაშინ დადგება საკითხი დაზარალებულის სავარაუდო თანხმობის შესახებ.

სისხლის სამართალი ასევე იცნობს მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველ ისეთ ზეკანონურ გარემოებას, როგორც არის მოვალეობათა კოლიზია. მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი ეს გარემოება ხშირად უკავშირდება პროფესიული მოვალეობების განხორციელებას. მოვალეობათა კოლიზიის შემთხვევაში საფრთხე ექმნება ორ ან მეტ თანაბარი მნიშვნელობის სამართლებრივ სიკეთეს ერთდროულად, რომელთა გადასარჩენად თანაბარმნიშვნელოვანი მოვალეობების შესრულებაა საჭირო.²⁴ ორივე მოვალეობის ტოლფასოვნება გაცნობიერებული აქვს მას, ვისაც ამ მოვალეობის შესრულება უნევს. რეალურად, მოვალეობის შემსრულებელ პირს უნევს არჩევანის გაკეთება, პირველ ყოვლისა, გადაარჩინოს ერთ-ერთი სამართლებრივი სიკეთე. რეალურად ასეთი არჩევანის პირობებში პირი უფლებამოსილია, იმოქმედოს თავისი ნების შესაბამისად, რადგან ეს მისი თავისუფალი არჩევანია.²⁵

როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი ასევე იცნობს ბრალის გამომრიცხველ ზეკანონურ გარემოებებს. იურიდიულ ლიტერატურაში ზეკანონურ გარემოებებს მიაკუთვნებენ ტრაგიკულ

კოლიზიასა და საპატიებელ რისკს.

ტრაგიკული კოლიზია ბრალის გამომრიცხველ ზეკანონური გარემოების ერთ-ერთ კლასიკურ მაგალითს წარმოადგენს. ტრაგიკული კოლიზიის პრინციპი ჯერ კიდევ პუფენდორფმა შემოგვთავაზა, ეს გარემოება ბრალს სწორედ იქიდან გამომდინარე გამორიცხავს, რომ იზიარებს ელემენტარულ ადამიანურ ინსტინქტებს. ადამიანი არის ინსტინქტებით მოქმედი ცოცხალი არსება, ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტინქტი, რომელიც მას გამძაფრებული აქვს, არის თვითგადარჩენის ინსტინქტი. შესაბამისად, ადამიანი, რომელიც იმყოფება ისეთ მდგომარეობაში, რომ მის სიცოცხლეს საფრთხე ემუქრება, რა თქმა უნდა, იმოქმედებს ინსტინქტით და თავად კი არ გადახტება ნავიდან, არამედ იმას გადააგდებს, ვინც მის შემდგომ არსებობას შეუქმნის საფრთხეს. წარმოუდგენელია, ადამიანები იმყოფებოდნენ სიცოცხლისათვის სამიმ მდგომარეობაში, ერთის გადარჩენა მეორის სიკვდილზე იყოს დამოკიდებული და მათ ეყოთ ნებისყოფა, არ განირონ სხვა საკუთარი სიცოცხლის გადასარჩენად. ტრაგიკული კოლიზიის შემთხვევაში სახეზეა შემდეგი პირობები: მთლიანად სამართლებრივ სიკეთეს უნდა ემუქრებოდეს იმნუთიერი და რეალური საფრთხე; დამზიანებლის მიზანი უნდა იყოს სამართლებრივი სიკეთის ერთი ნაწილის გადარჩენა; სიკეთის გადარჩენის სხვა საშუალება არ უნდა არსებობდეს, თუ არა სამართლებრივი სიკეთის ნაწილის დაზიანება.

მაგალითად: გიორგაძე, მანავაძე და ძაგნიძე არიან საიდუმლო ლაბორატორიის თანამშრომლები. ლაბორატორია მდებარეობს მინისქვეშ. ისინი ყოველდღიურად მუშაობენ სხვადასხვა სახელმწიფო მნიშვნელობის კვლევებზე. ერთ დღეს, როდესაც სამივე მათგანი ლაბორატორიაში გარკვეულ სამეცნიერო ცდებს ატარებდა, მათ ჩაეკეტათ ლაბორატორიის კარები, რის შედეგადაც ეს სამი ადამიანი გარემო სამყაროსაგან სრულიად მონყვეტილი აღმოჩნდა.²⁶

24 ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 400.

25 ინტერნეტ წყარო: სულაქველიძე დ.სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი, ლექცია 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bI> უკანასკნელად გადამოწმებულია 10.03.2016 წ.

26 Internet source: <http://www.nullapoena.de/stud/explorers.html>. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers,

ისინი მაშინვე დაუკავშირდნენ ახლობლებსა და პოლიციის უახლოეს განყოფილებას, რათა ყველასთვის გაეგებინებინათ იმ გასაჭირის შესახებ, რომელშიც აღმოჩნდნენ. შემთხვევის ადგილზე მისულ პოლიციასა და საგანგებო სიტუაციათა სამსახურს საკმაოდ რთული მდგომარეობა დახვდათ, ლაბორატორიის ჩამკეტი მონყობილობა და სიგნალიზაცია სრულიად გამოსული იყო მწყობრიდან, რის გამოც ამ ლაბორატორიის კარების გაღება პრაქტიკულად შეუძლებელი გახდა.²⁷

ამიტომაც მაშველები იძულებული გახდნენ, მოეგრიათ ლაბორატორიის კარები. სამაშველო ჯგუფმა მაშინვე დაიწყო ლაბორატორიის კარების დანგრევაზე მუშაობა. მოულოდნელად, თავად ლაბორატორიის მდებარეობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ჩამოინგრა ლაბორატორიის წინა მხარე, რამაც კიდევ უფრო მეტად ჩახერგა ლაბორატორიის შესასვლელი. მიუხედავად ამისა, სამაშველო ჯგუფი მაინც ჯიუტად აგრძელებდა მუშაობას მეცნიერთა დროული განთავისუფლების მიზნით.²⁸

ეს სამაშველო ოპერაცია ძალიან რთული იყო და იგი მოითხოვდა 24-საათიან მუშაობას. სამაშველო ოპერაციის შესრულებისათვის ასევე აუცილებელი იყო სხვადასხვა რესურსით: მუშახელით, ტექნიკით, ფინანსებით მუდმივი მომარაგება. აღნიშნული ოპერაციის ჯეროვნად განხორციელებისათვის სხვადასხვა პროფესიის მუშაკთა დროებითი ბანკიც კი შეიქმნა. სამაშველო ოპერაცია იმდენად ექსტრემალურ სიტუაციაში მიმდინარეობდა, რომ ამ ოპერაციას 15 მუშის სიცოცხლეც კი შეეწირა. რაც შეეხება ლაბორატორიაში გამოკეტილ მეცნიერებს, მათ თან მხოლოდ ძალიან მცირე რაოდენობის საკვები ჰქონდათ და ეს მარაგი მალევე გამოელღიათ. ლაბორატორიაში ჩაკეტიდან დაახლოებით მესამე დღეს მეცნიერებს უკვე აღარაფერი

ებადათ და ძალიან შიოდით. ამის გამო სამივენი ძალიან ღელავდნენ, ისინი კარგად აცნობიერებდნენ, რომ ასეთ პირობებში თავის გატანა ძალიან გაუჭირდებოდათ. ლაბორატორიაში ჩაკეტიდან მეჩვიდმეტე დღეს გიორგაძე, მანაგაძე და ძაგნიძე დაუკავშირდნენ მაშველებს და ჰკითხეს, რა დრო იქნებოდა საჭირო მათი ტყვეობიდან დასახსნელად. მაშველებმა უპასუხეს, რომ უკეთეს შემთხვევაში კიდევ ათი დღე იყო საჭირო მათი გარეთ გამოსვლისთვის. ამის შემდეგ მეცნიერებმა დარეკეს ეჭიმებთან და აუხსნეს, რომ დაახლოებით 14 დღე საკვები არ ჰქონდათ მიღებული და ჰკითხეს, შეძლებდნენ თუ არა უსაკვებოდ თავის გატანას კიდევ ათი დღე. ეჭიმებმა მეცნიერებს უპასუხეს, რომ ამისი თეორიული შანსიც კი არ არსებობდა. ამის მერე ლაბორატორიაში ჩაკეტილ მეცნიერთა მხრიდან არაფითარი შეტყობინება აღარ მოსულა და მიიჩნიეს, რომ ლაბორატორიაში ჩაკეტილ მკვლევართა ტელეფონების ბატარეები ამოიწურა. როდესაც დატყვევებულნი საბოლოოდ გაათავსდნენ, გაირკვა, რომ ლაბორატორიაში შესვლიდან ოცდამესამე დღეს გიორგაძე მისმა თანმხლებმა პირებმა მოკლეს და შეჭამეს. განსასჯელთა დახსნის შემდეგ მათ ბრალი წარედგინათ გიორგაძის მკვლელობისთვის.²⁹

ჩვენს მიერ ზემოთ განხილული შემთხვევაც, შეიძლება განხილულ იქნას, როგორც ტრაგიკული კოლიზია. რა თქმა უნდა, ეჭვგარეშეა ის, რომ ამ ადამიანებმა ნამდვილად განახორციელეს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ქმედება – განზრახ მკვლელობა, მაგრამ სიტუაცია, რომელშიც ისინი აღმოჩნდნენ, არ იყო ჩვეულებრივი მდგომარეობა. ეს იყო პირობები, როდესაც არსებული დანაწესების შესრულება, ფაქტობრივად, შეუძლებელი იყო. შესაბამისად, რომ არა მათ მიერ განხორციელებული ქმედება, ყველა მათგანი დაიღუპებოდა.

ბრალის გამომრიცხველი გეკანონურ

Retrieved 15.04.2016.
 27 Same Internet source.
 28 Internet source: <http://www.nullapoena.de/stud/explorers.html>. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers, Retrieved 15.04.2016.

29 Internet source: <http://www.nullapoena.de/stud/explorers.html>. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers, Retrieved 15.04.2016.

გარემოება შეიძლება ასევე სახეზე იყოს მაშინაც, როდესაც პირი ძლიერი ფსიქიკური და ემოციური ზეწოლის ქვეშ იმყოფება. ასეთ შემთხვევაში პირი შეიძლება იყოს შემინებული, შეძრწუნებული და სხვ. აქვე ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ეს უბრალოდ შეშინება არ უნდა იყოს. შექმნილი სიტუაციიდან გამომდინარე, პირი უნდა იმყოფებოდეს ისეთ მდგომარეობაში, რომ ამ შიშისაგან მას საკუთარი თავის კონტროლი უჭირდეს. ფაქტობრივად, ასეთ მდგომარეობას ვაწყდებით მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე ეხება ადამიანის სიცოცხლეს. სულაც არაა აუცილებელი, ეს მაინცადამაინც დამზიანებლის სიცოცხლე იყოს. მაგალითად: ნინომ გადაწყვიტა, თავისი 3 წლის შვილი ქალაქის ცენტრალურ პარკში გაესეირნებინა. მას თან გაჰყვა ნინოს ბავშვობის მეგობარი სალომე. სამივენი დასხდნენ ერთ-ერთ ატრაქციონზე. როდესაც ატრაქციონი მალლა ავიდა, ჯაჭვი, რომელზეც ამ ატრაქციონის სკამი იყო დაკიდებული, განცდა. ნინო მიხვდა, რომ მხოლოდ ერთი ჯაჭვი სამ ადამიანს ვერ გაუძლებდა. ჯერ ხელი ჰკრა სალომეს, შემდეგ კი თავადაც გადახტა. ატრაქციონიდან ჩამოვარდნისას სალომე გარდაიცვალა, ნინო კი მძიმე დაზიანებებით გადაიყვანეს საავადმყოფოში. მიუხედავად იმისა, რომ ნინომ სალომე სიცოცხლეს გამოასალმა, მან შეძლო თავისი 3 წლის ქალიშვილის გადარჩენა. შეიძლება თუ არა ეს შემთხვევა განვიხილოთ ტრაგიკულ კოლიზიად? რა თქმა უნდა, ყველა საქმის სამართლებრივი შედეგი საბოლოოდ დამოკიდებულია საქმის განხილვაზე, საქმეში არსებულ ცალკეულ დეტალებზე, მოსამართლის შინაგან რწმენაზე, მაგრამ ამ გადასახედიდან მიგვაჩნია, რომ ეს შემთხვევაც თავისუფლად შეიძლება გაუთანაბრდეს ბრალის გამომრიცხველ ზეკანონურ გარემოებებს.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ხშირად მოიხსენიებენ ბრალის გამომრიცხველ ისეთ ზეკანონურ გარემოებას, როგორცაა საპატიებელი რისკი. სამწუხაროდ, ეს გარემოება მხოლოდ ირიბად გახლავთ ნახსენები და მისი პირობების

შესახებ ლიტერატურაში ძალიან მწირი ინფორმაცია გვაქვს. მეტი თვალსაჩინოებისათვის აღვნიშნავთ საპატიებელი რისკის ერთ-ერთ მაგალითს, რომელიც ხშირად გამოიყენება ხოლმე ადვოკატების საკვალიფიკაციო გამოცდაზე. ბაბუას შვილიშვილი ქალაქგარეთ საქართველოს ღირსშესანიშნაობების დასათვალიერებლად მიჰყავდა. ბაბუა საჭესთან იჯდა და შვილიშვილს უყვებოდა იმ ლამაზი ადგილების შესახებ, რომელთა დათვალიერებასაც ისინი აპირებდნენ. უეცრად მათ წამოენიათ დიდი სიჩქარით მომავალი მანქანა, რომელიც ვეღარ ამუხრუჭებდა და უნდა დაჯახებოდათ. ბაბუამ სცადა, თავი დაეღწია ამ მანქანისათვის და საჭე საპირისპირო მიმართულებით აიღო, ამ დროს მას მუხრუჭმა უმტყუნა და სვლა ვეღარ შეაჩერა. ბაბუა მიხვდა, რომ მალე ხრამში უნდა გადაჩხილიყვნენ. მან გააცნობიერა, რომ ეს ხრამი იმდენად ღრმა იყო, გადაჩხის შემთხვევაში ისინი ვერ გადარჩებოდნენ. ბაბუამ შვილიშვილის გადარჩენის მიზნით ბავშვს ხელი ჰკრა და გადააგდო. ბავშვმა ქვას თავი დაარტყა და გარდაიცვალა. მანქანა ხრამში გადაიჩხა, მაგრამ ბაბუა გადარჩა. ამ შემთხვევაში, როგორც სამართლებრივი, ისე მორალური გადმოსახედიდან, ძნელია ბაბუას დავაკისროთ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. მოქმედი კანონმდებლობის მიხედვით, ბაბუას ქმედება ცალსახად მართლსაწინააღმდეგოა, მაგრამ შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, მისი დასჯა აშკარად უსამართლო იქნება. მაშ, რა საფუძვლით უნდა გავათავისუფლოთ პირი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან?³⁰ ბაბუის ქმედება სიტყვასიტყვით აკრძალული ქმედების შემადგენლობას შეესაბამება, ეს ქმედება მართლსაწინააღმდეგოცაა. კოდექსში აღწერილ ბრალის გამომრიცხველ რომელიმე გარემოებას ეს შემთხვევა ნამდვილად არ ესადაგება. თუმცა, ჩვენი აზრით, არაბრალეულობის პირობებს განხილული

30 სსიპ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, 2010. ადვოკატთა საკვალიფიკაციო გამოცდის ტესტები (სისხლის სამართალი, ტომი II), თბილისი გვ. 18.

მაგალითი ნამდვილად აკმაყოფილებს. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ბრალის შეფასების მთავარი კრიტერიუმია ქმედების ჩამდენის ზნეობრიობა. ისიც განვმარტეთ, რომ ზნეობრიობის შეფასება მთლიანად ემყარება პიროვნების სუბიექტურ მხარეს. ამ უკანასკნელის განსაზღვრისას კი სისხლის სამართალი გამოდის იდეიდან, რომ თუ ქმედება სულ მცირე გაუფრთხილებლობით მაინც არ არის ჩადენილი, მაშინ პირს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა არ დაეკისრება. ჩვენს შემთხვევაში ბაბუა ცდილობდა შვილიშვილის გადარჩენას, რა დროსაც მან რაღაც გარემოებები ვერ გათვალა. ამის გამო დადგა მძიმე შედეგი. თუმცა ბაბუას ამ გარემოებების გათვლა არ შეეძლო და არც ევალებოდა. პირი, რომელიც ისედაც მძიმე მდგომარეობაშია და წუთი წუთზე შეიძლება დაიღუპოს, სწევს რისკს იმისათვის, რომ გადაარჩინოს შვილიშვილი, მაგრამ ამ რისკის განევის ფარგლებში პირს გამოეპარა, რომ შეიძლებოდა მიწაზე ყოფილიყო ქვა, რომელსაც ბავშვი თავს დაარტყამდა. ასეთ სიტუაციაში მყოფ პირს ჩვენ ამდენის განჭვრეტას ვერ მოვთხოვთ, ეს უკვე ადამიანურ ძალებს აღემატება. სწორედ ამიტომ ამჟამად, რომ ეს გახლავთ ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოება.

ფაქტობრივად, არ მოიპოვება სასამართლო გადაწყვეტილება, რომელიც რაიმე ფორმით მაინც შეეხება ბრალის გამომრიცხველ ზეკანონურ გარემოებას. ჩვენ გადავსინჯეთ სასამართლო გადაწყვეტილებები 2000 წლიდან დღემდე და ამ მხრივ საინტერესო ვერაფერი ვნახეთ, გარდა უზენაესი სასამართლოს ერთი გადაწყვეტილებისა. მიუხედავად იმისა, რომ ხსენებული გადაწყვეტილება არ წარმოადგენს სასამართლოს მიერ რომელიმე ზეკანონური გარემოების საფუძვლით პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლების შემთხვევას, იგი ნათლად გვარწმუნებს იმაში, თუ რაოდენ არასწორად არის გაგებული ქართულ იურიდიულ წრეებში ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოებები. საქმის არსი შემდეგში მდგომარეობს:

ქალბატონი მიდიოდა ბათუმიდან თბილისში და ბათუმის სადგურზე მას შეხვდა ნაცნობი, რომელმაც მისცა ამანათი და სთხოვა, თბილისში, გაგარინის ქუჩაზე მიეცა კონკრეტული პირისათვის, რომელიც ამის სანაცვლოდ 450 აშშ დოლარს მისცემდა, რაც მისთვის უნდა ჩამოეტანა ბათუმში. გობრონიძემაც წაიღო ამანათი და მხოლოდ მგზავრობისას შეიტყო, რომ ეს იყო „ჰეროინი“. ამიტომ მან გადაწყვიტა, იგი პოლიციისათვის გადაეცა, მაგრამ ვერ მოასწრო, რადგან თბილისში ჩასვლისთანავე პოლიციის თანამშრომლებმა აიყვანეს ნარკოტიკული საშუალების უკანონოდ შექმნა, შენახვა და გადაზიდვისათვის, გასაღების მიზნის გარეშე. ყველაზე უცნაური ამ საქმეში გახლდათ ის, რომ ამ ქალბატონის ადვოკატი მის გამართლებას მოითხოვდა ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოებების საფუძველზე.³¹

ყველაზე ნაკლებად ეს შემთხვევა სწორედ ბრალის გამომრიცხველ გარემოებებთან დგას ახლოს. უპირანი იქნებოდა ადვოკატს ემტკიცებინა, რომ სახეზე არ გვქონდა ქმედების შემადგენლობა. ნარკოტიკული საშუალების უკანონოდ შექმნა, შენახვა და გადაზიდვა გასაღების მიზნის გარეშე შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ განზრახ. ამ ადამიანმა კი მეტწილად არ იცოდა, რომ ჰეროინი მოჰქონდა და მან მხოლოდ მას შემდეგ შეიტყო, რაც თბილისში ჩავიდა. მატარებლიდან ჩამოსვლისთანავე იგი დააკავა პოლიციამ. ქალბატონი ამტკიცებდა, რომ იგი აპირებდა ამანათის პატრონისათვის დაბრუნებას ან ამანათის პოლიციისათვის ჩაბარებას, მაგრამ მას ეს არ დასცალდა, რამეთუ პირდაპირ სადგურშივე აიყვანეს. როგორ უნდა მოქცეულიყო ამ შემთხვევაში სასამართლო? ჩვენი აზრით, ამ ქალბატონის ქმედება მანამ, სანამ იგი შეიტყო, რომ ჰეროინი გადაჰქონდა, პრაქტიკულად არ არსებობს – ანუ ბრალის ელემენტამდე ეს ქმედება არც მიდის.

თუ ღრმად გავაანალიზებთ სისხლის

31 ინტერნეტ წყარო: საქართველოს უზენაესი სასამართლო, <http://www.supremecourt.ge/court-decisions/criminal-cases/>, უკანასკნელად გადამოწმებულია 7.04.2016 წ. წ.

სამართლის კოდექსის 38-ე მუხლის შინაარსს, მიეხედვით, რომ ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოებების კვალიფიკაციისას ამოსავალი გახლავთ არაბრალეულობის პირობები. ამის პირდაპირი დასტურია კოდექსის 38-ე მუხლში მოცემული შემდეგი ფრაზა: „საფსიქო აკმაყოფილებს ამ ქმედების არაბრალეულობის პირობებს“. საინტერესოა, ალბათ, რა არის არაბრალეულობის პირობები? ეს პირობები მოცემულია კოდექსის მეცხრე თავით დადგენილი ბრალის გამომრიცხველ (შემამსუბუქებელ) გარემოებათა აღწერაში. შესაბამისად, ზეკანონური გარემოებების კვალიფიკაციისას ნორმის შემთარღვებელმა უნდა განაზოგადოს კოდექსის მეცხრე თავით დადგენილი ბრალის გამომრიცხველი (შემამსუბუქებელი) გარემოებების დახა-

სიათებაში მოცემული ძირითადი საკვანძო პირობები და ამის შესაბამისად განსაზღვროს, არის თუ არა სახეზე ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოება. არაბრალეულობის პირობების ჩამონათვალს წინამდებარე კვლევის დასკვნით ნაწილში უფრო დეტალურად წარმოგიდგინებ.

ვფიქრობთ, რომ წინამდებარე ნაშრომით მცირე, მოკრძალებულ წვლილს შევიტანთ მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველი ზეკანონური გარემოებების განმარტებაში. დასასრულს გვსურს აღვნიშნოთ, რომ კარგი იქნება, მეტი ყურადღება დაეთმოს მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის გამომრიცხველ ზეკანონურ არა მხოლოდ სამოსამართლო საქმიანობის ფარგლებში, არამედ სამეცნიერო წრეებშიც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ნაჭყებია გ., 2007. სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი.
2. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, საკანონმდებლო მაცნე.
3. გამყრელიძე ო., 2005. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის განმარტება. გამომცემლობა თბილისი.
4. დონჯაშვილი თ., 2002. საქართველოს სისხლის სამართალი (ზოგადი ნაწილი). გამომცემლობა თბილისი.
5. ტურავა მ., 2011. სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი (წიგნი პირველი) დანაშაულის მოძღვრება. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი.
6. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers.
7. სსიპ საქართველოს ადვოკატთა ასოციაცია, 2010. ადვოკატთა საკვალიფიკაციო გამოცდის ტესტები (სისხლის სამართალი, ტომი II), თბილისი.

BIBLIOGRAPHY:

1. Nachkebia G., 2007. General part of criminal law. Meridiani, Tbilisi. (In Georgian)
2. Criminal Code of Georgia, matsne.gov.ge. (In Georgian)
3. Gamkrelidze O., 2005. Commentaries on Criminal code of Georgia, Tbilisi. (In Georgian)
4. Donjashvili T., 2002. Criminal law of Georgia (General part), Tbilisi. (In Georgian)
5. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on

- Crime, Meridiani, Tbilisi. (In Georgian)
6. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers. (In England)
 7. Georgian bar association, 2010. Tests (criminal law, volume II), Tbilisi. (In Georgian)

MAIN ISSUES ABOUT QUALIFICATION CIRCUMSTANCES EXCLUDING CRIMINAL RESPONSIBILITY

Tatia Dolidze

Doctor of law

Assistant-professor at European teaching university

Assistant-professor at Georgian national university

Head of legal department at Financial Consulting Group

KEY WORDS: Criminal law; Crime, Consent of victim

RESUME

Circumstances excluding criminal responsibility are actual for several reasons:

- lack of not guilty verdict;
- these issues are not theoretically processed in Georgian legal literature.

That is why our research is dedicated to the circumstances excluding criminal responsibility. Definition of crime consists of three main steps: act, unlawfulness, guilt. Therefore, circumstances excluding criminal responsibility are divided in two main groups: Circumstances Excluding the Criminal nature of an action and Circumstances excluding and mitigating guilt. Articles 32

and 38 of the Criminal Code of Georgia regulate issues connected with releasing from criminal liability for other legally justifiable acts and releasing from criminal liability for other non-culpable actions. These are circumstances, which must be established by judicial practice. Unfortunately, there is no

case law about these issues.

With this thesis, we tried to make clear the essential issues about excluding criminal responsibility and we hope that the research will have an impact on the interpretation of articles 32 and 38.

NOTES:

1. Internet source: Analytical blog of public information (IDFI), Court statistics 2007-2013 year, https://opendatablog.wordpress.com/2013/07/23/sasamartlo_statistika_2007_2013/. Retrieved 25.03.2016. (In Georgian)
2. Nachkebia G., 2007. General part of criminal law. Meridiani, Tbilisi p.p.5-13. (In Georgian)
3. Criminal Code of Georgia, Article 7, II part, matsne.gov.ge. (In Georgian)
4. Gamkrelidze O., 2005. Commentaries on Criminal code of Georgia, Tbilisi p. 83. (In Georgian)
5. Ibid. p. 74. (In Georgian)
6. Donjashvili T., 2002. Criminal law of Georgia (General part), Tbilisi p. 269. (In Georgian)
7. Criminal Code of Georgia, Article 34, II part, matsne.gov.ge. (In Georgian)
8. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p. 328. (In Georgian)
9. Ibid. p.p. 328-329. (In Georgian)
10. Criminal Code of Georgia, Chapter IX, matsne.gov.ge. (In Georgian)
11. Internet source: Sulakvelidze D., Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
12. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p.p. 396-397. (In Georgian)
13. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
14. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p. 397. (In Georgian)
15. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
16. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p.p. 398-399. (In Georgian)
17. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
18. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p.398. (In Georgian)
19. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved

- 10.03.2016. (In Georgian)
20. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p.399. (In Georgian)
 21. Ibid. p.400.
 22. Ibid. p.400.
 23. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
 24. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi p.400. (In Georgian)
 25. Internet source: Sulakvelidze D. Introduction to criminal law, lecture 11, <https://www.youtube.com/watch?v=s89NPDn57bl>. Retrieved 10.03.2016. (In Georgian)
 26. Internet source: Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers, Retrieved 15.04.2016. (In English)
 27. Ibid.
 28. Ibid.
 29. Ibid.
 30. Georgian bar association, 2010. Tests (criminal law, volume II), Tbilisi, p. 18. (In Georgian)
 31. Internet source: Supreme Court of Georgia, <http://www.supremecourt.ge/court-decisions/criminal-cases/> Retrieved 7.04.2016. (In Georgian)

BIBLIOGRAPHY:

1. Nachkebia G., 2007. General part of criminal law. Meridiani, Tbilisi. (In Georgian)
2. Criminal Code of Georgia, matsne.gov.ge. (In Georgian)
3. Gamkrelidze O., 2005. Commentaries on Criminal code of Georgia, Tbilisi. (In Georgian)
4. Donjashvili T., 2002. Criminal law of Georgia (General part), Tbilisi. (In Georgian)
5. Turava M., 2011. Criminal law, General part (First part), Doctrine on Crime, Meridiani, Tbilisi. (In Georgian)
6. Fuller Lon L. Harvard Law Review Vol. 62, No. 4, February 1949. The case of the speluncean explorers. (In English)
7. Georgian bar association, 2010. Tests (criminal law, volume II), Tbilisi. (In Georgian)